

YEM BEZELYESİ

Doç. Dr. Ferit OKUYUCU

Zir. Yük. Müh. Bärbel Röck OKUYUCU

E.Ü. Ziraat Fakültesi

Bölgemizde hayvancılık büyük gelişim içinde olup, buna bağlı olarak yem açığımız da her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle de, yeni yem kaynaklarına ihtiyaç vardır. Bu kaynaklardan birisi de, bölgemizde ümitvar görülen Yem Bezelyesidir. Bugün pek çok batı ülkesinde tahıl stoklarının çok artması, bir çok üreticiyi protein içerikli Yem Bezelyesi veya dane baklagiller tarımına zorlamaktadır. Bu ülkelerde yapılan ıslah çalışmaları ile, tüm iyi özelliklerin toplandığı yeni çeşitler elde edilmiştir (Maxi, Golf, Stehgold, Bodil, Amindo vb.).

Bu iyi özellikler; erkencilik, yatmaya dayanıklılık, homojen olgunlaşma, hasat sırasında meyvelerin çatlamaması, biçer-döğer ile hasada elverişlilik, yaprak yanıklığı ve küllmeye dayanıklılık, bol verim şeklinde sıralanabilir. Yapılan ön çalışmalarda, dekara 400-450 kg. dane verimi alınabileceği saptanmıştır. Bu yüksek verim yanında, danedeki protein oranı, bazı çeşitlerde % 50'ye kadar çıkabilmektedir. Cystin oranı düşük olmasına karşın, proteininin biyolojik değeri oldukça iyidir. Bu nedenle sığırlar, domuzlar ve kanatlıların beslenmesinde özellikle tercih edilir.

Bitkinin Tanımı : Bitki, tek yıllık serin iklim bitkisi olup, bölgemizde kışlık olarak yetiştirilir. 60-150 cm. boylanabilen bitkinin, derinlere giden bir kazık kökü vardır. Sapın içi boş olduğundan, gövde dik duramamakta, bu nedenle de kimi bitkilerle karışık olarak ekilmektedir. Tohumları sarıdan kahverengine kadar değişmekte olup, 1000 dane ağırlığı 100-150 gr. arasındadır.

İklim ve Toprak İstekleri : İklimi serin olan bölgelerde tarımı daha yoğundur. Kış aylarında -8 C°'ye kadar dayanabilmektedir. Toprak isteği bakımından, Nötr ve Alkali topraklarda iyi bir gelişim göstermektedir. En elverişli toprakları; nemi yeterli ve kili fazlaca olan topraklar oluşturur. Toprağın fazla ıslak veya kuru olması durumunda gelişme iyi olmamaktadır. Kireç ve fosfor bakımından zengin topraklar, verimi arttırıcı rol oynamaktadır.

Ekim Zamanı : Ekim, iklim koşullarına göre, sonbahar veya ilkbaharda yapılır. Bölgemizde, sonbaharda ekim yapılmasına karşın, sıcaklığın -8 C° 'nin daha aşağısında olan alanlarda ilkbahar ekimi önerilir.

Ekim : Yem bezelyesi, saf olarak yetiştirildiği gibi, karışık olarak da ekilebilir. Karışımında; Arpa, Çavdar, Yulaf gibi kimi buğdaygil bitkileri yanında, hardal ve bakla'da kullanılabilir. Yalıtür olarak serpmeye ekimde dekara 15-20 kg, sıraya ekimde 12-15 kg tohumluk kullanılmalıdır. Karışık ekimde 5-7 kg arpa ve yulaf yanında, 10-13 kg bezelye kullanılırken, çavdarla karışımında, dekara 10-13 kg. çavdar, 5-7 kg/da bezelye tohumluğu hesaplanır.

Yem bezelyesinde amaç; yeşil yem eldesi ise, serpmeye ekimde 20-25 kg, sıraya ekimde 15-20 kg tohumluk önerilir. Yeşil yem eldesinde sıra aralarının 20 cm, dane ürünü eldesinde ise 30-35 cm. olması gerekmektedir. Ekim derinliği ise 5-6 cm. olmalıdır. Ekim sonrası merdane, çıkış sonrası da tırmık geçirilmesinin büyük yararları bulunmaktadır.

Gübreleme : Ekimle birlikte çıkışı kuvvetlendirmek için dekara 3 kg. saf N, dane kalitesini iyileştirmek için dekara 10 kg. P_2O_5 ve 3 kg K_2O yeterlidir.

Bakım : Yem bezelyesinde çıkış sonrası yabancı ot mücadelesi; çapalama, elle yolma ve herbisitlerle yapılabilir. Yaprak bitlerine karşı savaşımında, o yöredeki tarımsal kuruluşların önerilerine göre hareket edilmelidir.

Hasat : Hasat zamanı, faydalanma amaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Amaç; yeşil yem elde etmek ise, biçim zamanı tam çiçeklenme döneminde olmalıdır. Kuru ot olarak faydalanmada, kurutma işlemi sırasında yaprak kayıplarının olmamasına özen göstermelidir. Yem bezelyesinden yeşil ot olarak dekara 2,5-4 ton arasında verim alınabilmektedir.

Tohumluk için hasat ise, bitkilerin alt kısımlarındaki baklalar sarı renk aldıktan ve daneleri sertleştikten sonra yapılır. Yeşil kalan baklalar hasattan sonra olgunlaşmaya devam ederler. Hasat edilen bezelyeler tarlada, en iyisi seh-palar üzerinde kurutulmalıdır. Böylece, tohumlardaki dökülme kayıpları minimuma indirilmiş olmaktadır. Harmanı çok özenli bir şekilde harman makinası ile yapılır. Burada, danelerin kırılmamasına bilhassa dikkat etmek gerekmektedir.

dir. Bunun için batör ve kontrbatör arasındaki mesafeyi açmalı ve devir adedini azaltmalıdır. Yeni elde edilen çeşitlerde dekara 400-450 kg. saman elde edilmektedir.

Faydalanma Olanakları :

a) **Münavebe Bitkisi Olarak :** Tek yıllık bir baklagil yem-bitkisi olan Yem bezelyesinden, son zamanlarda Bölgemizde münavebe bitkisi olarak yararlanılmaktadır. Vegetasyon devresinin kısa olması nedeni ile tarlayı erken terkettiğinden, bölgede ekonomik olabilecek bitkilerin hemen devreye girmesi mümkündür. Yem bezelyesi, pamuk hasadından sonra, kasım ayında ekimi yapıp, Nisan ayında tarlaya devirmek suretiyle yeşil gübre olarak faydalanılır. Derine giden kazık kökü ve köklerindeki azot bakterileri nedeniyle, daha sonra gelecek bitkilere çok iyi toprak bırakmaktadır.

b) **Yeşil Yem ve Silaj Yemi Olarak :** Yem Bezelyesi hayvanlar tarafından severek yenmekte ve yıl boyunca yem ihtiyacının karşılanmasında çok önemli rol oynamaktadır.

c) **Karışımlarda Faydalanma :** Yem bezelyesi yalnız tür olarak yetiştirildiği gibi arpa, çavdar, yulaf, hardal, bakla gibi kimi bitkilerle de karışık olarak ekilebilmektedir. Böylece; bezelyenin yatması önlendiği gibi, verimi yüksek, yem değeri çok iyi bir yem materyali elde edilmektedir.

d) **Yoğun Yem Olarak :** Daneleri kırılmak suretiyle bilhassa hayvan beslenmesinde karma yemlere güvenli bir şekilde karıştırılmaktadır. Yeni ıslah edilmiş kimi çeşitler; danelerinde % 50'ye yaklaşan protein içermesi ve proteinin biyolojik değerinin iyi olması nedeniyle, sığırlar, domuzlar ve karnatlıların beslenmesinde özellikle tercih edilmektedirler.

Bezelyenin samanı ve bakla çenetleri de hayvan beslenmesinde kullanılabilir.

Sonuç olarak; Yem bezelyesi, gerek hayvan beslenmesinde yoğun yem kaynağı ve gerekse münavebe bitkisi olarak, bölgemizde ve ülkemizde ümitvar görülen yeni yem kaynaklarından biri olup, ekim alanlarının önümüzdeki yıllarda genişliyeceği ve gelişen hayvancılık için iyi bir yem materyali oluşturacağı söylenebilir.

Bölümümüzde bu hususta devam eden tarla çalışmalarının pratik sonuçları ileride çiftçilerimize aktarılacaktır.